

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Öğretmenlerin Gözünden: Okullarda Akran Zorbalığı, Okullarda Şiddet ve Suça Karışan Çocuklar.

Türkiye’de Okullarda Şiddet Hakkında Öğretmen Görüşleri Araştırması

TÜRK EĞİTİM-SEN’İN ARAŞTIRMA RAPORU:

Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi tarafından 1 Temmuz-10 Ağustos 2026 tarihleri arasında “Okullarda Akran Zorbalığı ve Suça Karışan Çocuklar” temasıyla kapsamlı bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Türk Eğitim-Sen internet sitesi başta olmak üzere toplam 6 ayrı internet sitesi üzerinden gerçekleştirilen çalışmaya 2 bin 296 öğretmenimiz katılmıştır. Anket sonuçları, okullarımızda akran zorbalığı, şiddet ve suça sürüklenen çocuklarla ilgili yaşanan sorunların boyutunu ortaya koyması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi açısından önemli veriler sunmaktadır.

Akran Zorbalığına İlişkin Görüşler

Ankete katılan öğretmenler akran zorbalığının yaygın bir sorun olduğunu düşünüyor.

Katılımcılara “Okulunuzda akran zorbalığı yaygın bir sorun mu?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya en sık verilen cevap “kısmen” olmuştur. Katılımcıların %49,2’si zorbalığı görev yaptığı okulda kısmen yaygın bir sorun olarak değerlendirirken, %34,5’i sorunun açık biçimde yaygın olduğunu belirtmiştir. Yaygın olmadığını düşünenlerin oranı ise %16,2’de kalmıştır.

Katılımcıların %89,4’ü görev yaptığı okulda akran zorbalığına tanık oluyor.

“Okulunuzda akran zorbalığına tanık oldunuz mu?” sorusuna verilen cevaplar kapsamında akran zorbalığına tanıklık oldukça yaygındır. Katılımcıların %65,2’si görev yaptığı okulda bu tür olaylara tanık olduğunu, %24,2’si ise kısmen tanık olduğunu belirtmiştir. İki cevap birlikte düşünüldüğünde oran %89,4’e ulaşmaktadır. Hiç tanık olmadığını söyleyenlerin %10,5’te kalması, zorbalığın eğitimcilerin büyük bölümü tarafından bir biçimde fark edilen bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

Akran Zorbalığının Bildirilmesi ve Zorbalık Karşısındaki Tutumlar

Ankete katılan öğretmenlerin %26,6’sı akran zorbalığına maruz kalanların yaşadıklarını yetişkinlerle paylaşmadığını düşünüyor.

“Akran zorbalığı yaşayan öğrenciler öğretmenlerine, okul idaresine ya da ailelerine yaşadıklarını anlatıyor mu?” sorusuna katılımcıların %73,4’ü öğrencilerin öğretmenlerine, okul yönetimine veya ailelerine durumu anlattığını belirtmiştir. Buna karşılık öğrencilerin yaşadıklarını paylaşmadığını düşünenlerin oranı %26,6’dır.

Zorbalık fark edildiğinde katılımcı öğretmenlerin **en çok sırasıyla**:

%81,8’i zorbalığa maruz kalan ve zorbalığı uygulayan öğrencilerin rehber öğretmenle görüşmesini sağlayacağını belirtirken,

%81,7’si “zorbalığa uğrayan öğrenciyle görüşürüm” cevabı veriyor. Dolayısıyla zorbalık fark edildiğinde eğitimcilerin ilk yöneldiği yol, öğrencilerle temas kurmak ve rehberlik birimini sürece dâhil ettiği görülmektedir.

Zorbalığı uygulayan öğrencinin uyarılması %78,0 ile en sık tercih edilen müdahaleler arasındadır. Bu oran, katılımcıların davranış karşısında hızlı ve doğrudan bir tepki vermeyi benimsediğini ortaya koymaktadır.

Aileyle iletişim de müdahalenin önemli bir parçasıdır. Katılımcıların %65,0’ı aileleri bilgilendireceğini ifade ederken okul yönetimine haber vererek disiplin sürecini başlatacağını belirtenlerin oranı %49,2’dir. Aradaki fark, aileyle görüşmenin resmî disiplin sürecine göre daha yaygın bir tercih olduğunu göstermektedir. Bunun olası nedenlerinden biri, eğitimcilerin her zorbalık olayını aynı ağırlıkta değerlendirmemesi ve olayın niteliğine göre farklı yollar izlemesidir.

Psikolojik destek diğer müdahalelerle karşılaştırıldığında daha sınırlı bir yerde durmaktadır. Öğrencinin psikolojik destek almasını sağlayacağını belirtenlerin oranı %27,1'dir. Psikolojik desteğin daha ağır, uzun süreli veya uzman müdahalesi gerektiren durumlarda düşünülmesi bu oranı açıklayabilir. Okuldaki uzman personel sayısı ve dışarıdan destek alınabilecek kurumlara erişim de tercihler üzerinde etkili olabilir.

Okul Ortamı ve Kurumsal Durum

Zorbalık en çok okul bahçesinde yaşanıyor.

Zorbalığın görüldüğü ortamlar içinde okul bahçesi açık biçimde öne çıkmaktadır. Katılımcıların %37,2'si olayların en çok burada yaşandığını düşünmektedir. Bahçeyi %19,5 ile sınıf, %16,0 ile sosyal medya ve %14,7 ile okul dışındaki ortamlar izlemektedir. Tuvalet %7,2, standart seçenekler dışında belirtilen diğer ortamlar ise %5,4 oranında işaretlenmiştir.

Okulun Akran Zorbalığı Olaylarındaki Tavrı

Akran zorbalığında okul, rehberlik birimini devreye sokuyor.

"Akran zorbalığı olaylarında okulunuz nasıl bir tavır alıyor?" sorusuna katılımcıların %53,4'ü rehberlik biriminin zorbalığı uygulayan ve zorbalığa maruz kalan öğrencilerle ve aileleriyle görüşüğünü belirtmiştir. Önleyici çalışmalar ile farkındalık eğitimlerini okulun temel yaklaşımı olarak görenlerin oranı %28,3'tür. Katılımcıların %16,0'sı yeterli bir müdahalenin söz konusu olmadığını düşünürken diğer uygulamalardan söz edenlerin oranı %2,4'te kalmıştır.

Okulda Suça Karışan Çocukların Bulunma Durumu

Katılımcıların %23,9'u okulunda suça karışan çocuklar bulunduğunu söylüyor.

"Okulunuzda suça karışan çocuklar bulunuyor mu?" sorusunu da yönelttik. Buna göre; katılımcıların %44,6'sı okulunda suça karışan çocuk bulunmadığını, %23,9'u ise bulunduğunu bildirmiştir. Başka bir ifadeyle araştırmaya katılan yaklaşık her dört kişiden biri, böyle bir öğrencinin kendi okulunda eğitimine devam ettiğini bilmektedir. Bu çocukların okulda bulunması, adli bir olaya karıştıktan sonra eğitim sistemiyle bağlarının bütünüyle kesilmediğini göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca bu istatistik, okulların uyum, izleme ve psikososyal destek gerektiren durumlarla da karşılaştığını ortaya koymaktadır. Bu soruya "bilim yok" cevabını verenlerin oranı %31,5'tir.

Rehberlik Çalışmaları

"Suça karışan çocuklar okula devam ediyorsa rehberlik birimi tarafından bireysel rehabilitasyon çalışması yapılıyor mu?" sorusuna % 54,3'ü "evet", %16,7'si "hayır", %28,8'i "bilim yok" cevabı verdi.

Şiddet ve Suça Yönelmenin Nedenlerine İlişkin Görüşler

%85,9: Ebeveyn İlgisizliği Şiddeti Tetikliyor

Katılımcıların şiddet ve suça yönelmenin nedenlerine ilişkin ifadelerle katılım düzeyleri değerlendirilmiştir. Buna göre;

- ✓ En güçlü vurgu ebeveyn ilgisizliği ve sanal medya kullanımının yeterince denetlenmemesi üzerindedir. Katılımcıların %85,9'u bu ifadenin karşısında "katılıyorum" ya da "kesinlikle katılıyorum" seçeneğini işaretlemiş, katılmayanların oranı %11,1'de kalmıştır.
- ✓ Sosyal medya içeriklerinin çocukları şiddete yönlendirdiği ifadesine "katılıyorum" ya da "kesinlikle katılıyorum" diyenlerin oranı %82,6,
- ✓ Şiddet içerikli dijital oyunlara aynı yönde yaklaşanların oranı %80,1'dir.
- ✓ Çeteleşmeyi etkili bulanların oranı %81,9,
- ✓ Madde kullanımını etkili bulanların oranı %81,1'dir.
- ✓ Akran baskısına katılım da %74,9 gibi yüksek bir düzeydedir. Çeteleşme, madde kullanımı ve akran baskısı maddeleriyle birlikte düşünüldüğünde çocukların içinde bulunduğu grubun, kabul görme arzusunun ve riskli ilişkilerin katılımcıların değerlendirmelerinde önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Bilhassa çeteleşme ve madde kullanımının benzer oranlarla öne

çıkması, bu iki durumun eğitimcilerin gözünde birbirinden bağımsız sorunlar olarak görülmediğini düşündürmektedir.

- ✓ Aidiyet meselesi bu noktada ayrı bir önem kazanmaktadır. “Dışlanmışlık ve aidiyet hissinin zayıf olması suça karışmada önemli rol oynar” ifadesine “katılıyorum” ya da “kesinlikle katılıyorum” diyenlerin oranı %77,8’dir.
- ✓ Okula aidiyet duygusunun zayıflığını şiddet ve suça yönelmede etkili bulanlar ise %70,0 düzeyindedir. Çocuğun arkadaşları tarafından kabul edilmemesi, kendisini okul topluluğunun bir parçası olarak görmemesi ve riskli gruplara yönelmesi arasında katılımcılar açısından bir bağ kurulmaktadır. Böyle bakıldığında öğrencinin okulda kendisini güvende, değerli ve bir topluluğa ait hissedip hissetmediği de tartışmanın içine girmelidir.
- ✓ “Rehberlik yetersizliği suça yönelmede etkili bir faktördür” ifadesine “katılıyorum” ya da “kesinlikle katılıyorum” diyenlerin oranı %61,7,
- ✓ Ailede suç geçmişi %56,0,
- ✓ Akademik başarısızlık %55,6 ve
- ✓ Ekonomik sorunlar %53 oranında destek görmüştür.
- ✓ “Şiddet eğilimli öğrencilerin aileleri okul ile yeterli iş birliği yapmaktadır” ifadesine katılmayanların oranı %59,4’tür. Katılımcıların %28,5’i mevcut iş birliğini yeterli bulurken %12,1’i kararsız kalmıştır. Dolayısıyla eğitimcilerin çoğu ailelerin okul ile yeterli iş birliği yaptığı kanaatinde değildir. Bu sonuç, ilk maddede öne çıkan ebeveyn ilgisi ve denetimi sorunuyla birlikte düşünüldüğünde daha anlamlı hâle gelmektedir. Katılımcılar aileyi çözüm sürecine yeterince katılmadığını düşündükleri bir aktör olarak da değerlendirmektedir.

Okulda ve Okul Çevresinde Karşılaşılan Şiddet ve Risk Durumları

Okulda ve okul çevresinde karşılaşılan şiddet ve risk durumları incelendiğinde;

- ✓ Sözlü şiddetle sık sık karşılaştığını ifade edenlerin oranı %52,7, “ara sıra” diyenlerin oranı %35,9, “nadiren” diyenlerin oranı %10,5, hiç karşılaşmadığını ifade edenlerin oranı %0,9’dur.
- ✓ Benzer bir tablo akran zorbalığında da görülmektedir. Katılımcıların %39,7’si zorbalıkla sık sık, %41,9’u ara sıra karşılaşmakta; %1,5’i hiç karşılaşmadığını belirtmektedir.
- ✓ Fiziksel şiddetle ara sıra karşılaştığını belirtenlerin oranı %48,3, sık sık karşılaştığını belirtenlerin oranı da %17,1’dir.
- ✓ Psikolojik şiddetle sık sık karşılaştığını ifade edenlerin oranı da %32,4, ara sıra karşılaştığını ifade edenlerin oranı da %45, nadiren karşılaştığını ifade edenlerin oranı ise da %19,7’dir.
- ✓ Madde kullanımıyla hiç karşılaşmadığını söyleyenlerin oranı %62,0, nadiren karşılaştığını söyleyenlerin oranı %29,0’dır. Ara sıra ve sık sık cevaplarının toplamı %9,0’da kalmaktadır.
- ✓ Kesici veya delici aletle gelinmesinde ise “hiç” cevabı %49,1, “nadiren” cevabı %37,8’dir; daha düzenli karşılaşma bildirenlerin toplamı %13,1’dir.

Okul İklimi ve Siber Zorbalığa İlişkin Görüşler

- ✓ Katılımcıların %71,3’ü “öğrenciler okulda kendilerini güvende hissetmektedir” ifadesine “katılıyorum” ya da “katılmıyorum” cevabı vermiştir. Bu ifadeye “katılmıyorum” ya da “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin oranı ise 11,9’dur.
- ✓ %76,8’i öğrencilerin sorunlarını paylaşılabilecekleri güvenli ortamların bulunduğunu düşünmektedir.
- ✓ Okul yönetiminin şiddet olayları karşısında etkili ve tutarlı davrandığını belirtenler %69,6,
- ✓ Kuralların bütün öğrencilere adil biçimde uygulandığını söyleyenler %70,5 düzeyindedir.
- ✓ Öğretmenlerin şiddet ve zorbalığı erken fark edebildiğine duyulan güven de benzer bir orandadır (%70,0).
- ✓ Olumlu okul ikliminin şiddet davranışlarını azalttığını düşünenlerin oranı %87,1’e ulaşmaktadır.
- ✓ Sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin öğrencilerin olumlu davranış geliştirmesine katkı sağladığını belirtenler de %84,3 ile oldukça geniş bir gruptur.
- ✓ Öğretmenlerle öğrenciler arasında karşılıklı saygıya dayalı bir ilişki bulunduğunu düşünenlerin oranı %65,4,
- ✓ Öğrencilerin okula aidiyetinin yüksek olduğunu ifade edenlerin oranı %53’tür.

- ✓ Dışlanma ve ayrımcılık söz konusu olduğunda tablo daha da belirsizleşmektedir. “Öğrenciler arasında dışlanma ve ayrımcılık yaygın değildir” ifadesine katılanların oranı %49,5’tir. Buna karşılık %26,8’i bu görüşe katılmamakta, %23,7’si ise kararsız kalmaktadır.

Dijital alana geçildiğinde sorun daha farklı bir boyut kazanmaktadır.

- ✓ Katılımcıların %63,5’i siber zorbalığın öğrenciler arasında önemli bir sorun hâline geldiğini,
- ✓ %69,8’i çevrim içi zorbalık ile okul içindeki akran zorbalığı arasında bağlantı bulunduğunu düşünmektedir.
- ✓ Sosyal medyanın öğrenciler arasındaki çatışmaları artırdığı görüşü ise %77,7 oranında desteklenmiştir.

Siber zorbalığın sonuçları konusunda çok daha geniş bir uzlaşma vardır.

- ✓ Sosyal medyada dışlama ve küçük düşürmenin öğrencilerin psikolojik sağlığını olumsuz etkilediğini düşünenler %82,5,
- ✓ Siber zorbalığın akademik başarıya ve okul uyumuna zarar verdiğini belirtenler %79,2 düzeyindedir.
- ✓ Sahte hesaplardan yapılan paylaşımların olumsuz etkilerine katılanların oranı da %76,3’tür. Katılımcılar çevrim içi davranışların öğrencinin ruhsal durumuna, ders yaşamına ve okulla kurduğu ilişkiye uzanan sonuçları olduğunu düşünmektedir.
- ✓ En belirsiz alanlardan biri öğrencilerin yaşadıkları siber zorbalığı yetişkinlere bildirip bildirmediğidir. Öğrencilerin öğretmenlerine veya ailelerine durumu anlattığını düşünenlerin oranı %40,0’dır. Katılımcıların %23,2’si buna katılmazken, %36,8’i kararsız kalmıştır.
- ✓ Ayrıca %59,6’lık bir kesim, öğrencilerin siber zorbalığın sonuçları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını düşünmektedir.
- ✓ Siber zorbalığı önlemeye yönelik okul çalışmalarını yeterli bulanların oranı %43,6’dır. Katılımcıların %24,3’ü çalışmaları yetersiz bulmuş, %32,1’i ise bu konuda kararsız kalmıştır.

Daha belirgin eleştiri aile denetimine yöneliktir:

- ✓ Velilerin çocuklarının dijital medya kullanımını yeterince izlediğini düşünenlerin oranı %20,0 iken bu görüşe katılmayanların oranı %62,6’dır.

Şiddeti Önlemeye Yönelik Düzenleme ve Destek Mekanizmaları

Katılımcı öğretmenlerin şiddet ve akran zorbalığını önlemeye yönelik düzenleme ve destek mekanizmalarına ilişkin görüşlerini de değerlendirdik. Buna göre;

- ✓ Risk grubundaki öğrencilerin düzenli psikolojik destek almasını isteyenlerin oranı %91,3,
- ✓ Akran zorbalığını önlemeye yönelik eğitimlerin artırılması gerektiğini düşünenlerin oranı %90,5’tir.
- ✓ Psikolojik danışman sayısının artırılmasına verilen destek de %80,2’ye ulaşmaktadır.
- ✓ Öğretmenlerin daha fazla hizmet içi eğitim almasını gerekli bulanların oranı %62,1’dır.
- ✓ Şiddeti önlemede rehberlik servislerinin yeterli sayıya sahip olduğunu düşünenlerin oranı yalnızca %25’dir. Üstelik katılımcıların %41,9’u bu konuda kararsızdır. Bu yüksek kararsızlık, rehberlik servislerinin bütün okullarda aynı koşullara sahip olmamasıyla veya yürütülen çalışmaların okul personeli tarafından yeterince bilinmemesiyle ilişkili olabilir.
- ✓ Özel takip mekanizmalarına ilişkin değerlendirme daha da belirgindir. Şiddet eğilimli öğrenciler için böyle bir mekanizma bulunduğunu söyleyenlerin oranı %21,6’da kalırken, bulunmadığını düşünenlerin oranı %49,6’dır; %28,8 ise kararsızdır. Başka bir ifadeyle katılımcıların yaklaşık yarısı düzenli bir takip sisteminin olmadığını düşünmektedir.

Önleyici Uygulama ve Etkinliklere İlişkin Görüşler

- ✓ Şiddet kapsamında önleyici olabileceği düşünülen uygulama ve etkinliklerden spor faaliyetlerinin “etkili” ya da “çok etkili” olduğunu söyleyenlerin oranı %86,0’dır.
- ✓ Sosyal etkinlikler de %81,4’lük etkili veya çok etkili cevabıyla benzer bir konumdadır.
- ✓ Psikolojik desteğin %81,9 ile sıralamanın üst bölümünde yer alması, sosyal katılım kadar bireysel desteğin de önemsendiğini göstermektedir.
- ✓ Şiddeti önlemede rehberlik çalışmalarını etkili ve çok etkili bulanların oranı %70,9’dur.

- ✓ Aile eğitimleri %72,2 ile orta sıralardadır. Bu oran, ailelerin çocukların davranışlarını izleme, okul ile iletişim kurma ve önleme sürecine katılma rolünün geniş bir katılımcı grubu tarafından benimsendiğini göstermektedir.
- ✓ Değerler eğitiminin etkili ya da çok etkili olduğunu söyleyenlerin oranı %67,8'dir.
- ✓ Güvenlik görevlisini etkili ya da çok etkili bulanların oranı %69,0, disiplin cezalarında ise %66,2'dir. Disiplin cezası, sekiz seçenek içinde en düşük olumlu değerlendirmeye sahip uygulamadır; yine de üç katılımcıdan yaklaşık ikisi bunu önleyici bulmaktadır.

Suçla Karışan Çocuklara Yönelik Çalışmalar (Çoklu Tematik Kodlama Yöntemi)

Anketimizde açık uçlu sorulara da yer verdik. Buna göre; “Bu çocuklara uygulanacak cezalar nasıl olmalıdır?” sorusuna verilen cevaplar çoklu tematik kodlama yöntemiyle incelenmiştir. Cevaplardaki en güçlü talep, caydırıcı, ağır, kesin ve tutarlı cezalar yönündedir. Bu tema %42,3 oranında dile getirilmiştir. Cezanın ikinci anlamı değişim yaratmaktır. Eğitici, onarıcı ve rehabilite edici yaklaşım %22,4 ile ikinci sırada yer almaktadır.

“Kahramanmaraş'ta yaşanan ve kamuoyuna yansıyan okul şiddeti olayları dikkate alındığında benzer olayların önlenmesi için hangi tedbirler alınmalıdır?” sorusuna verilen cevaplar çoklu tematik kodlama yöntemiyle incelendiğinde; En sık dile getirilen ilk üç temanın oranları da birbirine oldukça yakındır: aile eğitimi, denetimi, işbirliği ve sorumluluğu %39,2, rehberlik, psikolojik destek, risk tespiti ve risk izleme %37,0, okul güvenliği, giriş denetimi ve kolluk desteği %35,0.

“Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanmasını istediğiniz üç öncelikli tedbir nedir?” sorusuna verilen cevaplar çoklu tematik kodlama yöntemiyle incelendiğinde; Okul güvenliği, güvenlik personeli ve giriş denetimi %41,3 ile listenin başındadır. Güvenlik talebinin hemen arkasında %40,2 ile disiplin yönetmeliği, caydırıcı yaptırımlar ve sınıf tekrarı yer almaktadır. Aile eğitimi, okul-aile iş birliği ve veli sorumluluğu %33,9 ile üçüncü sıradadır.

Demografik veriler

- ✓ Araştırmaya katılan 2.296 eğitimcinin %55,3'ünü erkekler, %44,7'sini ise kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların %75,9'u 15 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Bunu %15,5 ile 10-14 yıl, %5,7 ile 5-9 yıl ve %3,0 ile 0-4 yıl kıdeme sahip katılımcılar izlemektedir.
- ✓ Katılımcıların %29,1' i ilkokullarda, %28,7'si ortaokullarda görev yapmaktadır. Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde görev yapanların oranı %17,8, Anadolu liselerinde görev yapanların oranı ise %12,8'dir.